

Актуальні питання правового регулювання спадкування посмертно зачатими дітьми: порівняльно-правове дослідження

*Стефанчук Микола Олексійович¹, Калаур Іван Романович²,
Малюга Леся Юріївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
14.10.2025	Право	347.787

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17347401>

Анотація. У статті розкривається питання правового регулювання спадкування посмертно зачатими дітьми в Україні та зарубіжних країнах. Проведено порівняльно-правовий аналіз питання спадкування посмертно зачатих дітей в Україні та за кордоном та надано пропозиції у вітчизняне законодавство з врахуванням досвіду зарубіжних країн.

Наголошено, що сьогодні питання про долю генетичного матеріалу, який був відібраний за життя загиблої людини вже врегульовано чинним законодавством України, але питання спадкування посмертно зачатими і народженими дітьми залишається неврегульованим.

Проаналізовано кардинально різні підходи науковців, одні з яких вважають, що спадкове право неповною мірою враховує досягнення сучасної медичної науки, потребує уточнення кола спадкоємців, зокрема, включення до кола спадкоємців осіб, які можуть бути зачаті і народжені після смерті спадкодавця та необхідно внести зміни до чинного законодавства, щоб збалансувати права та інтереси всіх учасників, оскільки незалежно від способу зачаття дитина спадкодавця має належати до першої черги спадкування за умови, що спадкодавець за життя залишив генетичний матеріал для безпосередньої мети подальшого народження дитини, а інші виступають проти визнання спадкових прав постмортальних дітей.

Відзначено, що досліджені зарубіжні країни можна поділити на дві групи: країни, де посмертно зачаті і народжені діти не можуть спадкувати (Німеччина, Велика Британія, Франція та Нідерланди); країни, де посмертно зачаті і народжені діти відносяться до спадкоємців померлого (Канада, Іспанія, Греція, Бельгія, США, Бразилія). Проаналізовано судову практику іноземних держав, яка стосується постмортальної репродукції із залученням батьків померлої особи.

¹ доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, e-mail: stefanchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2983-2770>.

² член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, e-mail: kalaur.ir@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1736-6175>

³ завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії Служби безпеки України, доктор юридичних наук, доцент, e-mail: lesya_maluga@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-0523-221X>

Наголошується на тому, що війна в країні та демографічна криза змушує переглядати питання, які пов'язані з посмертною репродукцією, зокрема у питаннях спадкування. Пропонується, враховуючи досвід зарубіжних країн, внести зміни в чинне законодавство та надати право посмертно зачатим і народженим дітям право спадкування за умови дотримання чітко встановлених в законодавстві вимог, які дозволять врахувати розвиток репродуктивних технологій та створити баланс між правами посмертно зачатих дітей та інтересами членів сім'ї, що залишилися живими.

Ключові слова: права людини, права дитини, суб'єктивне право, дитина, народження, батьківство, материнство, сім'я, спадкування, спадкодавець, спадкоємець, спадщина, зачаття, репродуктивні технології, посмертна репродукція.

Current issues of legal regulation of inheritance by posthumously conceived children: a comparative legal study

Annotation. The article reveals the issue of legal regulation of inheritance by posthumously conceived children in Ukraine and foreign countries. A comparative legal analysis of the issue of inheritance by posthumously conceived children in Ukraine and abroad is conducted and proposals are made for domestic legislation taking into account the experience of foreign countries.

It is emphasized that today the issue of the fate of genetic material that was selected during the life of a deceased person is already regulated by the current legislation of Ukraine, but the issue of inheritance by posthumously conceived and born children remains unregulated.

The radically different approaches of scientists are analyzed, some of whom believe that inheritance law does not fully take into account the achievements of modern medical science, requires clarification of the circle of heirs, in particular, the inclusion in the circle of heirs of persons who may be conceived and born after the death of the testator, and it is necessary to make changes to the current legislation in order to balance the rights and interests of all participants, since regardless of the method of conception, the child of the testator should belong to the first line of inheritance, provided that the testator left genetic material during his lifetime for the direct purpose of further birth of the child, while others oppose the recognition of the inheritance rights of posthumous children. It is noted that the studied foreign countries can be divided into two groups: countries where posthumously conceived and born children cannot inherit (Germany, Great Britain, France and the Netherlands); countries where posthumously conceived and born children are considered heirs of the deceased (Canada, Spain, Greece, Belgium, USA, Brazil). The judicial practice of foreign countries is analyzed, which concerns posthumous reproduction with the involvement of the parents of the deceased.

It is emphasized that the war in the country and the demographic crisis force us to reconsider issues related to posthumous reproduction, in particular in matters of inheritance. It is proposed, taking into account the experience of foreign countries, to amend the current legislation and grant posthumously conceived and born children the right to inheritance, provided that the requirements clearly established in the legislation are observed, which will allow taking into account the development of reproductive technologies and creating a balance between the rights of posthumously conceived children and the interests of surviving family members.

Keywords: human rights, children's rights, subjective law, child, birth, fatherhood, motherhood, family, inheritance, testator, heir, legacy, conception, reproductive technologies, posthumous reproduction

Постановка проблеми. Прогрес в допоміжних репродуктивних технологіях створив нові реалії, завдяки яким зачаття дітей стало можливим через тривалий час після смерті батька або матері. У результаті цього суди та законодавці стикаються з правовими та етичними наслідками такого посмертного зачаття. Особливо гострими відчуються законодавчі прогалини у спадковому праві.

У багатьох країнах спадкове право не встигає за швидким розвитком допоміжних репродуктивних технологій. Це може призвести до невизначеності правового статусу дітей, зачатих після смерті. З огляду на зарубіжну практику, єдиного підходу до правового регулювання описаної проблеми в усьому світі ще не випрацьовано. У ряді держав вже давно стало нормою спадкування посмертно зачатими дітьми, інша частина держав не визнає за такою категорією дітей право на спадкування.

Актуальність теми цього дослідження полягає в тому, що можливість зачаття та народження дітей після смерті батька чи матері породжує низку проблем пов'язаних із здійсненням спадкових прав. В умовах війни та демографічної кризи в Україні ці питання вкрай актуальні.

Окремі аспекти репродуктивних прав людини є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. В своїх роботах вони розглядають різні точки зору стосовно питання спадкування такими категоріями дітей. Серед вітчизняних науковців варто виділити Анікіну Г.В., Главач-Хомину І.І., Гудиму Д.А., Кірик А.Ю., Кухарева О.Є., Москаленко К.В., Шишку О.Р. Зарубіжні науковці, серед яких Карен Парізер-Кріф та Еліза Гарсія Гомес також активно досліджують це питання.

Метою статті є проведення порівняльно-правового аналізу питання спадкування посмертно зачатих дітей в Україні та за кордоном та формування пропозиції для вдосконалення вітчизняного законодавства з врахуванням досвіду зарубіжних країн.

Результати

Під поняттям постмортальна (посмертна) репродукція (від лат. *post mortem* – посмертний) розуміється зачаття та народження дитини після смерті кого-небудь із батьків. Тобто зазначений термін вживається в тих випадках, коли зачаття дитини відбулося після смерті біологічних батьків чи одного з них, на відміну від посмертного народження, коли зачаття мало місце за їхнього життя [1, с. 35].

На сьогодні правове регулювання допоміжних репродуктивних технологій в Україні представлено низкою нормативно-правових актів, а саме: Цивільним кодексом України (ч. 7 ст. 281 ЦК, ст. 284, 285, 286, 290) [2], Законом України «Про охорону здоров'я» (ст. 48) [3], Наказом Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» [4] та іншими актами.

В умовах війни в Україні особливо актуальним сьогодні є з'ясування питання про долю генетичного матеріалу, який був відібраний за життя загиблої людини. У 2023 році Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін та доповнень до деяких законів України з метою забезпечення прав учасників війни на біологічне посттравматичне батьківство (материнство)» [5]. Згідно із Законом, захисники отримали право на: безоплатне здійснення забору репродуктивних матеріалів, кріоконсервацію та зберігання репродуктивних клітин.

Слід зазначити, що питання застосування допоміжних репродуктивних технологій в українському законодавстві врегульовані фрагментарно. Крім того, спадщина та правовий статус особи, яка була зачата та народжена після смерті спадкодавця з використанням допоміжних репродуктивних технологій, залишаються поза сферою дії закону. Враховуючи положення частини першої ст. 1222 Цивільного кодексу України, за

законодавством України виключається можливість спадкування особами, які були зачаті після відкриття спадщини [2].

Відповідно до ст. 1222 ЦК України спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця та народжені живими після відкриття спадщини [2]. На тлі цього вітчизняне законодавство не передбачає можливості спадкування особами, зачатими після смерті спадкодавця. Це положення служить для охорони спадкових прав спадкоємців, які живуть або зачаті за життя спадкодавця, а також спадкоємців, народжених живими і зберігає стабільність інституту спадкування.

Положення цієї норми автоматично роблять неможливим спадкування дітьми, які народились внаслідок запліднення вилученими клітинами, які були вилучені за життя донора однак використані для репродуктивних цілей вже після його смерті, а також породжує дискусію стосовно посмертного використання кріозбереженого ембріона.

Думки науковців стосовно цього питання розділились. Наприклад, О. Є. Кухарев вважає, що спадкове право неповною мірою враховує досягнення сучасної медичної науки [6, с. 47]. У свою чергу Д.А. Гудима називає такий підхід українського законодавства до визначення кола спадкоємців дискримінаційним та наголошує на необхідності уточнення кола спадкоємців, зокрема, включення до кола спадкоємців осіб, які можуть бути зачаті і народжені після смерті спадкодавця [7, с. 260]. З іншого боку, К.В. Москаленко зазначає, що такий підхід законодавця є правильним, оскільки для визнання спадкоємцями посмертно зачатих дітей необхідно внести зміни до чинного законодавства, щоб збалансувати права та інтереси всіх учасників [8, с. 174]. Позиція І. Главач-Хоміної ґрунтується на тому, що незалежно від способу зачаття дитина спадкодавця має належати до першої черги спадкування за умови, що спадкодавець за життя залишив генетичний матеріал для безпосередньої мети подальшого народження дитини [9, с. 10].

До другої категорії відносяться науковці, які виступають проти визнання спадкових прав постмортальних дітей, серед яких варто виділити О.Р. Шишку та А.Ю. Кірик

Окремої уваги заслуговує позиція О.Р. Шишки, який зазначає, що законодавче визнання права спадкування за неіснуючими суб'єктами може призвести до порушення закону та руйнування структури спадкового права. Тому що право спадкування має існувати лише для існуючих суб'єктів [10, с. 505].

Як зазначає Кірик А.Ю. включення таких дітей до спадкоємців може призвести до серйозного руйнування всієї системи спадкування, а також може стати причиною зловживань з перерозподілу спадкових часток серед недобросовісних спадкоємців [11, с. 111].

Питання постмортальної репродукції породжує багато етичних і правових питань. Однією з сфер правових суперечок щодо посмертно зачатих дітей є структура сім'ї.

Варто погодитись з позицією сучасної української дослідниці К.В. Москаленко, яка наголошує на тому, що правом на використання кріоконсервованих репродуктивних клітин має право виключно хтось з подружжя [12].

Звісно, з етичної точки зору, важко уявити, що народжена дитина, не матиме можливості встановити стосунки з одним із її біологічних батьків, адже одна з проблем, яка може виникнути при використанні цього методу зачаття, є проблема самоідентифікації людини в суспільстві. Питання самоідентифікації є особливо важливим, коли батьки померлого беруть участь у зборі та використанні гамет.

Важко уявити процес самоідентифікації особи в суспільстві коли вона буде знати, що батько навіть не знав, що вона має з'явитись на світ. А мати, яка її народила навіть не була знайома з батьком. Діти, які в силу обставин залишились без батьків, чи то внаслідок війни або різних захворювань, можуть жити з усвідомленням того, що батьки

бажали жити подружнім життям та виховувати дітей, проте зовнішні обставини цьому завадили. В свою чергу діти зачаті за таких обставин, коли ми говоримо, що репродуктивні матеріали, які вилучаються для подальшого їх використанні не кимось з подружньої пари, а бабусями та дідусями, ймовірно буде негативно позначатись на самоідентифікації дитини в суспільстві. Проте війна в Україні та демографічна криза змушує переглядати питання, які пов'язані з посмертною репродукцією, зокрема у питаннях спадкування.

Оцінюючи баланс правових та етичних аспектів варто згадати декілька резонансних справ, які стосуються постмортальної репродукції із залученням батьків померлої особи.

Перша справа про яку варто згадати стосується 68-річної іспанської актриси Ани Обрегон, яка у квітні 2023 року стала мамою. Вона усиновила дитину, яку зачала за допомогою сурогатної матері з Маямі за допомогою замороженої сперми свого сина, який помер три роки тому. Вона також попросила свого партнера бути законним батьком дитини, хоча він фактично є біологічним дідусем дитини. Іспанський уряд і народ різко розкритикували цей крок [13].

Народження дитини було дуже суперечливим як з юридичної, так і з етичної точки зору, особливо в Іспанії, де сурогатне материнство не просто заборонено, але й засуджено. Уряд Іспанії виступає проти комерційного сурогатного материнства, описуючи його як форму експлуатації [14].

Ще один дуже резонансний випадок стався в Ізраїлі. Молодий чоловік, у якого під час лікування виявили рак, зберіг свої гамети і сказав батькам, що сподівається одного дня стати батьком. Після його смерті батьки вважали, що ця заява разом із замороженими гаметами є достатнім доказом його волі і що тепер вони зобов'язані виконати його бажання. Вони почали шукати матір для свого потенційного онука і знайшли самотню жінку років тридцяти, яка хотіла мати дитину, але не хотіла використовувати анонімне донорство гамет з банку сперми, що є єдиним варіантом в Ізраїлі. Клопотання батьків померлого до суду про надання дозволу на використання гамет таким чином було задоволено [15].

Для всебічного аналізу досліджуваного питання та розуміння можливості належного правового регулювання законодавством України варто звернутись до практики зарубіжних країн.

Німеччина. Відповідно до розділу 1923 Цивільного уложення Німеччини передбачено, що спадкоємцями можуть стати лише ті, хто є живим на момент успадкування. Розділ 1923, параграф II Цивільного уложення Німеччини говорить: «Будь-яка особа, яка ще не жива на момент спадщини, але вже була зачата, вважається такою, що народилася до спадщини». [16].

Таким чином, за німецьким законодавством спадкоємцем може бути дитина, яка ще не народилася на момент спадкування, але вже була зачата, за умови, що вона народилася живою після спадкування і, отже, має дієздатність. Тоді вона вважається народженою до відкриття спадщини.

Дитина, зачата після смерті спадкодавця шляхом штучного запліднення з використанням репродуктивних клітин спадкодавця, за логікою німецького законодавця не може бути спадкоємцем. Крім того, у Німеччині категорично заборонено запліднення спермою померлого чоловіка, а також запліднення яйцеклітини померлої жінки. Згідно зі ст. 4124 Закону про захист ембріонів, будь-яка особа, яка свідомо запліднює яйцеклітину спермою померлого чоловіка, карається позбавленням волі на строк до 3 років або штрафом [17]. Однак заборона не поширюється на імплантацію яйцеклітини, якщо вона була запліднена до смерті чоловіка.

Таким чином, якщо смерть настала після запліднення, заборона не діє [18, с. 41-42].

Франція. Французьке законодавство прямо забороняє доступ до медичної репродукції самотнім людям. Стаття L152-3 Закону «Про донорство та використання елементів і продуктів людського тіла, медичне допоміжне запліднення та пренатальну діагностику» стверджує, що чоловік і жінка, які утворюють пару, повинні бути живими та репродуктивного віку та повинні дати попередню згоду на перенесення ембріонів або запліднення. Перешкодами для запліднення або пересадки ембріонів є смерть одного з партнерів, ініціювання процесу розірвання шлюбу, припинення спільного проживання, або надання письмової відмови від проведення такої процедури. [19].

Оскільки доступ до медичних репродуктивних послуг залежить від характеру діагностованого безпліддя, самотні жінки не можуть звертатися з жодним запитом на штучне запліднення, оскільки такий запит ґрунтується на бажанні особи, а не на медичній необхідності. Проведення процедур штучного запліднення з будь-якою метою, крім передбаченої законом, карається позбавленням волі на строк до 5 років та штрафом [20, с. 92].

Французьке законодавство вимагає, щоб чоловік і жінка, які мають стати батьками, були живі та мали попередню згоду на пересадку ембріона або інсемінацію. Ці дві умови унеможливають посмертне відтворення.

Крім того у питаннях спадкування варто звернутись до ст. 311 Цивільного кодексу Франції де вказано, що будь-яка дитина, народжена більш ніж через 300 днів після смерті чоловіка матері, не вважається дитиною чоловіка [21]. Відповідно посмертно зачаті діти не можуть спадкувати.

Канада. Британська Колумбія та Онтаріо є двома провінціями Канади, які врегульовують інститут посмертного народження. Розділ 8.1(1) Закону «Про заповіти, майно та спадщину» встановлює, що дитина померлої особи, зачата і народжена після смерті спадкодавця, успадковує так, ніби вона народилась за життя померлого, якщо:

- особа, яка перебувала в шлюбі з померлою особою або перебувала в шлюбних стосунках, коли вона померла, надає письмове повідомлення протягом 180 днів особистому представнику померлої особи, бенефіціарам і спадкоємцям за заповітом про те, що ця особа може використовувати людський репродуктивний матеріал померлої особи для зачаття дитини за допомогою допоміжної репродукції;
- дитина народилась протягом 2 років після смерті померлого і прожила не менше 5 днів;
- померла особа є батьком дитини [22].

Крім того, чоловік ще за життя повинен надати письмову згоду дружині на використання його репродуктивного матеріалу, як того вимагає законодавство.

Іспанія. Стаття 9 Закону Іспанії «Про допоміжні репродукції людини» передбачає можливість зачаття за допомогою цих методів навіть у разі смерті батька. Передумовою для цього є згода чоловіка на використання репродуктивного матеріалу протягом 12 місяців після смерті або щоб пара вже розпочала проходити курс лікування ще до настання смерті одного з них. [23].

Ті, хто народився таким чином, за законом не мають прямого права спадкування. Однак це може бути доведено під час визначення батьківства дитини щодо померлого чоловіка. Після смерті чоловіка вдова проходить інсемінацію або пересадку ембріонів, і новонароджена дитина відповідно матиме законне право на спадщину померлого, як і інші брати і сестри, якщо такі є.

Відповідно Іспанське законодавство надає право спадкування дітям, народженим за допомогою таких технологій.

Слід зазначити, що, згідно з положеннями іспанського законодавства, використання статевих клітин людини після її смерті дозволено за умови, що особа, яка

звернулася з проханням про їх використання, була дружиною або цивільним партнером померлого.

Іспанія є однією з небагатьох країн, яка вводить обмеження за часом штучного запліднення. Збережені гамети повинні бути використані протягом 12 місяців після смерті донора гамет. Проте, щоб захистити права третіх осіб, які можуть мати інтерес або право на майно померлого, необхідно вжити певних запобіжних заходів під час відкриття та розподілу майна.

Греція. Незважаючи на загалом досить консервативну позицію країни, Греція створює правову основу для допоміжних репродуктивних технологій. Штучне запліднення дозволяється від 6 місяців до 2 років після смерті донора. Цей період служить для можливості призупинення процесу спадкування до встановлення факту народження майбутньої дитини.

Стаття 1457 Цивільного кодексу Греції 1946 року дозволяє посмертне запліднення жінки її померлим чоловіком або партнером за умови, що чоловік або партнер страждав від хвороби, яка спричинила безпліддя або смерть. Для цієї процедури потрібен дозвіл суду або нотаріальний акт про дозвіл на використання сперми померлого для штучного запліднення. За наявності цих умов дитина, зачата і народжена після смерті спадкодавця, визнається дитиною спадкодавця, а отже, спадкоємцем. [18, с. 35-36]

Бельгія. Посмертне запліднення дозволено відповідно до Закону Бельгії «Про медичне допоміжне запліднення та призначення надлишкових ембріонів і статевих клітин» [24]. Стаття 45 Закону зазначає, що посмертне запліднення може бути проведено лише після шестимісячного періоду, починаючи з моменту смерті особи, яка подала запит на кріоконсервацію, і не пізніше 2 років після смерті цієї особи [25].

Перед проведенням запліднення необхідно укласти договір, в якому викладаються положення щодо доступу до запліднення та деталізується порядок дій у разі роздільного проживання, розлучення або смерті одного з батьків. Щодо можливості спадкування такою дитиною ст. 325/4, розділ 4 Цивільного кодексу Бельгії визначає, що вимога про оскарження презумпції батьківства не є прийнятною, якщо чоловік дав згоду на штучне запліднення або будь-яку іншу дію, спрямовану на продовження роду [25].

Можна відмітити, що Бельгійський закон, як і Грецький передбачає своєрідний період для роздумів, у тому сенсі, що посмертне запліднення може бути здійснено з шостого місяця після смерті пари, і не пізніше другого року з дати смерті.

У Великій Британії посмертно зачаті діти мають лише право на встановлення факту батьківства і не мають спадкових прав ні за законом, ні за заповітом. Закон «Про запліднення та ембріологію людини» дозволяє реєструвати померлого батька як батька в реєстрі народжень [26]. Для використання цього методу запліднення необхідна письмова згода на використання гамет або імплантацію ембріонів після смерті.

Нідерланди. Посмертна допоміжна репродукція дозволена ст. 1:207 книги I Цивільного кодексу Нідерландів де вказано, що використання допоміжних репродуктивних методів після смерті чоловіка або неодруженого партнера (як зареєстрованого, так і незареєстрованого), з його гаметами або шляхом перенесення ембріона, створеного з його гамет або гамет донора, говорить, що мати та/або дитина можуть встановити батьківство на основі того факту, що він за життя, дав згоду на застосування репродуктивних технологій, які могли призвести до народження дитини [27].

Це означає, що встановлення батьківства не впливає на майно чоловіка, оскільки він уже помер до того, як мати завагітніла дитиною. Однак встановлення батьківства за рішенням суду створює юридичні сімейні зв'язки з родиною батька, тобто дитина може успадкувати від бабусі та дідуся по батьківській лінії, а не від свого батька. (стаття 4:10(2) Цивільного кодексу Нідерландів 106) [27]. Крім того, ст. 7 Закону про ембріони

встановлює, що чоловік повинен дати згоду на використання його сперми/ембріона після його смерті [28].

США. Переважна більшість штатів у США не мають жодних нормативних актів щодо питань, пов'язаних із посмертно зачатими дітьми. Лише деякі штати мають закони, які дозволяють посмертно зачатій дитині отримати спадщину за заповітом за певних умов.

У більшості штатів для посмертного використання репродуктивних матеріалів потрібна письмова згода перед смертю. Також необхідно, щоб партнери одружилися, перш ніж заморожені клітини можна буде використовувати після смерті. Існують також часові обмеження щодо здатності дитини успадковувати.

На федеральному рівні це питання врегульовує Уніфікований кодекс про спадщину, де зі змісту пункту h розділу 2-121, зрозуміло, що право спадкувати може мати дитина, яка була внутрішньоутробно зачата не пізніше ніж через 36 місяців після смерті спадкодавця або ж народжена не пізніше ніж через 45 місяців після смерті такої особи за умови дотримання всіх інших загальних положень законодавства про спадкування, які поширюються на абсолютно всі можливі випадки) [29].

Таке положення було введено в дію поправками до даного кодексу в 2008 році. І відповідно до нього, діти народжені внаслідок постмортальної репродукції, можуть мати право на спадкування за дотримання всіх передбачених умов. Лише частина штатів повністю або частково прийняли Уніфікований кодекс про спадщину.

Бразилія. Стаття 1798 Цивільного кодексу Бразилії встановлює, що особи, які народилися або вже були зачаті під час відкриття спадщини, мають право на спадкування. Відповідно до цієї норми, посмертне штучне запліднення відбувається після смерті батьків, тому дитина, зачата за допомогою цієї методики, не буде спадкоємцем [30].

Проте Цивільний кодекс Бразилії передбачає можливість включення до числа спадкоємців ще не зачатих дітей шляхом заповіту. Відповідно до ст. 1799 Цивільного кодексу Бразилії при спадкуванні за заповітом до спадкування можуть також залучатися: I - ще не зачаті діти вказаних спадкодавцем осіб за умови, що вони живі на момент початку спадкування; II - юридичні особи; III - юридичні особи, організація яких визначається спадкодавцем у формі фонду [30].

Стаття 1800 Цивільного кодексу Бразилії встановлює, якщо майбутній спадкоємець, зазначений у заповіті не буде зачатий протягом 2 років після відкриття спадщини, майно, збережене за ним, якщо інше не встановлено спадкодавцем, переходить до інших спадкоємців [30].

Аналіз іноземного законодавства, присвяченого спадкуванню у випадках застосування постмортальної репродукції, свідчить про різні підходи до досліджуваної проблеми. Так, досліджувані країни можна поділити на дві групи в залежності від позиції законодавця щодо спадкування такими дітьми:

- країни, де посмертно зачаті і народжені діти не можуть бути спадкоємцями (Німеччина, Велика Британія, Франція та Нідерланди);
- країни, де посмертно зачаті і народжені діти можуть бути допущені до спадкування (Канада, Іспанія, Греція, Бельгія, США, Бразилія).

Оцінюючи ці моделі українському законодавцеві слід відпрацювати ефективний збалансований підхід правового регулювання за яким з одного боку надати гарантії для дітей, що народились із застосуванням репродуктивних технологій після смерті спадкодавця, а з іншого зберегти усталені підходи спадкових традицій, які вже склались.

Висновки

Таким чином, вважається за доцільне внести зміни до чинного законодавства та передбачити, що дитина, зачата посмертно, має право спадкування за умови, якщо вона вказана у заповіті та зачата протягом шести місяців з часу відкриття спадщини

внаслідок застосування допоміжних репродуктивних технологій з генетичного матеріалу спадкодавця.

Такі зміни дозволяють врахувати розвиток репродуктивних технологій та створити баланс між правами помертної зачатих дітей та інтересами членів сім'ї, що залишилися живими. Це дозволить уникнути, насамперед, необґрунтованих посягань на майно померлого, коли метою народження дитини із генетичного матеріалу спадкодавця є не бажання продовжити рід, а виключно фінансова вигода.

Список використаних джерел

1. Чечерський В. І. Використання криоконсервованих гамет та ембріонів як гарантія реалізації права людини на репродуктивне відтворення. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. т4. С. 34-37. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/4_2019.pdf
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
4. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство): Закон України від 22 листопада 2023 року № 3496-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3496-20#Text>
6. Кухарев О. Є. Окремі аспекти правового статусу постмортальних дітей спадкодавця у спадковому праві України. Вісник Запорізького національного університету. 2018 р. 1. С. 46-54.
7. Гудима Д.А. Померла людина як суб'єкт права. Право України. 2010. № 12. С. 260-265. <https://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/disertatsiya-%D0%A7%D0%B5%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
8. Москаленко К. В. Постмортальна репродукція: окремі прогалини українського законодавства. Приватне право в сфері охорони здоров'я: виклики та перспективи. Київські правові читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 17 вер. 2020 р. [Електронне видання] / Р. А. Майданик, К. В. Москаленко та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2020. С. 172-174.
9. Главач-Хомина І.І. Учасники спадкових правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2017. 19 с.
10. Шишка О.Р. Право неіснуючого учасника цивільних правовідносин як правова фікція. Право та управління. 2011. № 1. С.489–511.
11. Кірик А. Ю. Гарантії прав спадкоємців при спадкуванні за заповітом: дис. ... доктор філософії. Хмельницький, 2022. 240 с.
12. Москаленко К.В. Постмортальна репродукція для військових: як було раніше і чи вирішує проблеми новий закон. Zmina центр прав людини. URL: <https://zmina.info/columns/postmortalna-reprodukciya-dlya-vijskovyih-yak-bulo-ranishe-i-chy-vyrishuye-problemy-novyj-zakon/>
13. Alexandra Fouché. Spanish anger over TV star Ana Obregón's surrogate baby in US. BBC. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-65122973>

14. Supreme Court rules that commercial surrogacy seriously violates the fundamental rights of the child, including the right to know their biological origins. Child Identity Protection. URL: <https://www.child-identity.org/supreme-court-rules-that-commercial-surrogacy-seriously-violates-the-fundamental-rights-of-the-child-including-the-right-to-know-their-biological-origins/>
15. Hila Rimon-Greenspan. New frontiers in posthumous reproduction. PET. URL: <https://www.progress.org.uk/new-frontiers-in-posthumous-reproduction/>
16. Bürgerliches Gesetzbuch. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>.
17. Gesetz zum Schutz von Embryonen (Embryonenschutzgesetz - ESchG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/eschg/BJNR027460990.html>
18. Elisa García Gómez. Posthumous assisted reproduction in Spain and other European countries. 2023. URL: <https://repositori-api.upf.edu/api/core/bitstreams/34541ac5-0746-4363-8df3-09eb85b1584f/content>
19. LOI no 94-654 du 29 juillet 1994 relative au don et à l'utilisation des éléments et produits du corps humain, à l'assistance médicale à la procréation et au diagnostic prénatal (1). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000549618>
20. Parizer-Krief K. Post mortem procreation in French and British Law. Culture and Research. 2016. URL: <https://ejournals.lib.auth.gr/culres/article/view/4955/4920>
21. Code civil. 14 septembre 2024. Legifrance. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117789/#LEGISCTA000006117789
22. Wills, Estates and Succession Act. Assented to October 29, 2009. URL: https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/09013_01
23. Ley 14/2006, de 26 de mayo, sobre técnicas de reproducción humana asistida. «BOE» núm. 126, de 27/05/2006. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-9292>
24. Belgium. Loi relative à la procréation médicalement assistée et à la destination des embryons surnuméraires et des gamètes, of July 6, 2007. URL: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/6_juillet_2007.pdf
25. Code civil. 3 septembre 1807. URL: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=fr&lg_txt=f&type=&sort=&numac_search=&cn_search=1804032130&caller=SUM&&view_numac=1804032130n
26. Human Fertilisation and Embryology Act 2008. UK Public General Acts. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/22/contents>
27. Dutch Civil Code. Civil Code of the Netherlands. Dutch civil law. URL: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm>
28. Embryowet. Wettenbank. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0013797/2018-08-01>
29. UNIFORM PROBATE CODE AMENDMENTS. 2019. URL: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/uniform-probate-code-2019-conformin?CommunityKey=35a4e3e3-de91-4527-aeec-26b1fc41b1c3&tab=librarydocuments>
30. Código Civil De 2002. LEI Nº 10.406, DE 10 DE JANEIRO DE 2002. Jusbrasil URL: <https://www.jusbrasil.com.br/legislacao/91577/codigo-civil-lei-10406-02>